

Verkenning Kunsttoepassingen Verkeer en Vervoersregio Achterhoek

Door Suze May Sho

November 2006

Oriëntatie en werkwijze

Ideeëngenerator

Veldwerk

Research

Losse gedachten over kunst en infra

Regionale thema's Achterhoek

Voorstellen

Voorstel 1 Het agrarische landschapspark

Voorstel 2 A18 De licht route

Voorstel 3 De parkeerheuvel of groene sluis

Oriëntatie en werkwijze

Ideeëngenerator

In het magazine gewijd aan de uitkomsten van 'de Ideeëngenerator' (het voortraject van de verkenneropdracht) stond een aantal interessante uitgangspunten, zoals 'De weg als kunstroute' en 'De weg als stroom'. De bijdrage 'De basis van de provinciale wegen is goed' van Eugene Terwindt echter was voor ons de meest in het oog springende visie. Deze zienswijze gaat uit van de aanwezige beeldende kwaliteiten op en rond de wegen. Er hoeft niets toegevoegd, er moet slechts bepaald worden wat nodig is om *dat wat er al is* visueel of fysiek toegankelijk te maken. 'Een grote schoonmaak langs de kant van de weg. Visuele vervuiling, als rommelige beplanting, schuttingen, bouwsels etc. kunnen het zicht (op een specifiek landschap) belemmeren en moet daar waar mogelijk teruggebracht.'

Een stelling die opvalt omdat zij bij de vraag begint of het überhaupt wenselijk is om kunst te plaatsen. Kunstenaars zullen zelf niet snel concluderen, uit angst voor broodroof, dat kunst onnodig is of dat losgezongen kunst op de verkeerde plek, helaas ook tot visuele vervuiling gerekend kan worden.

Toch is het tijd voor dit soort vragen en wellicht ook tijd voor dit soort antwoorden.

Kunst in de openbare ruimte van de Achterhoek dient dan ook, naar onze mening, de leesbaarheid en magie van het aanwezige landschap te vergroten, zich dienstbaar op te stellen en zich te richten op hetgeen er al is.

Veldwerk

De fysieke verkenning van de regio had de vorm van een tournee per auto, bus en trein door Liemers en Achterhoek. Aantrekkelijk en afwisselend landelijk gebied. Opvallend is de rust en de schoonheid die van het coulissenlandschap uitgaat: als bewoner van verstedelijkt gebied kom je hier op adem. Zelfs vanaf de weg, vanuit transitie, lijkt de tijd hier stil te staan. De stelling 'de basis is goed' leek de Achterhoek op het lijf geschreven. De schoonheid van het landschap was en is dermate overweldigend dat zij al snel het uitgangspunt voor onze voorstellen werd.

Research

Het leeuwendeel van de research gebeurde per internet waarbij het opvallend is hoe goed de Achterhoek vertegenwoordigd is op het net. Verrassend veel en goede informatie over allerlei interessante initiatieven die zich bezig houden met innovatie en plattelands ontwikkeling in de regio.

Echter niet alleen de Achterhoek, ook de toekomst van Nederland als geheel maakte deel uit van ons onderzoek. Volgens het innovatieplatform heeft Nederland in 2027 de aanblik van een parklandschap. In het blauw en groen wordt gewoond, maar met mate, zodat er sprake is van echte natuurbeleving. Er is nog altijd verkeer, maar nauwelijks uitstoot of lawaai. Het verkeer is veilig en voorspelbaar door toepassing van geleidingstechnieken. Kleine, individuele vervoersmiddelen schakelen zo aaneen dat de snelweg de aanblik krijgt van één grote trein.

Toekomstvisies die goed bleken aan te sluiten bij onze bevindingen. Veel van onze voorstellen hebben we middels research op internet op haalbaarheid en relevantie getoetst, waarbij de informatieve site van SKOR een onmisbare bron bleek. Onze interesse werd vooral gewekt door theorieën over de rol van het landschap. Zo blijkt het authentieke landschap niet te bestaan alhoewel de toeristische industrie die indruk maar al te graag wekt. 'Ontdek authentiek Drenthe' is één van de vele slogans om in te spelen op de algemene behoefte aan oorspronkelijke natuur. Nostalgisch landschap, het is een populaire gedachte. Terwijl dat landschap al eeuwen lang gevormd wordt door ontginning, akkerophoging, het opwerpen van terpen, ruilverkaveling, etc. Voor natuurervaringen zijn we aangewezen op natuurmonumenten, landschapsparken, beschermde restanten van oude cultuurlandschappen, of nieuwe – door natuurontwikkelaars aangelegde – natuurlandschappen.

Han Lörzing, landschapsarchitect, schreef in het Financieel Dagblad dat landschapsvorming historisch gezien in Nederland altijd een cultuurdaad geweest is. Er is geen reden daar nu opeens mee op te houden, en krampachtig te doen alsof het nooit meer zo mooi kan worden als het ooit was. Behoud van kwaliteit is mooi, scheppen van nieuwe kwaliteit mooier. We mogen nieuwe landschappen verwachten die de 21e eeuw waardig zijn, als overheden, projectontwikkelaars, agrariërs, natuurbeheerders, kunstenaars en al die andere belanghebbenden de handen ineenslaan.

Losse gedachten over kunst en infra

Transitie betekent meestal bestemmingsverkeer, doorgaand verkeer. Van A naar B, zo kort mogelijk. Het tussenliggende doet niet ter zake. Snelheid en voortgang. Het zijn niet bepaald omstandigheden om kunst te kunnen beschouwen. De automobilist staat feitelijk nooit stil bij een kunstwerk, loopt er niet omheen en hoeft zodoende nooit te ervaren dat het een drie dimensionaal werk betreft. Kunstbeschouwing in traditionele zin vraagt om stilstand. Een Kunsttoepassing met betrekking tot de infrastructuur zou zich op de een of andere manier moeten conformeren aan de dynamiek van transitie.

Werken met herhaling zou het dynamische karakter van de verplaatsing en waarschijnlijk ook het kunstwerk zelf meer recht doen. Kleine tijdelijke zichzelf herhalende ingrepen zoals het in geel plastic inpakken van de balen hooi op het land. Prisma's op de sproei-installaties om een veelvoud van mini-regenbogen te bewerkstelligen. Wilde bloemen in de berm. De kracht van het werk zou dan liggen in de subtiliteit, tijdelijkheid en het repetitieve karakter. Wij noemen deze kunsttoepassing strooigoed.

Regionale thema's Achterhoek

Tijdens onze verkenning lazen wij een artikel uit de Gelderlander getiteld 'Somber'. Ik vat samen:

De leefbaarheid van de Achterhoek komt in gevaar, jongeren trekken weg, het wederzijds begrip tussen boeren en burgers vermindert, de boeren verdwijnen, de nieuwkomers zijn enkel uit op woongenot, er is een gebrek aan opleidingsmogelijkheden, voorzieningen verdwijnen uit de vele kleine kernen, teloorgang van industriële bedrijvigheid en het ontbreekt aan de juiste infrastructuur.

Het artikel geeft een somber beeld van de Achterhoek, maar rijdend door het gebied kregen wij een heel ander beeld. Wij zien op het nieuws Achterhoekse boeren die druiven verbouwen om wijn te produceren, agrariërs die op zoek naar nieuwe werkwijzen. Zo hebben op tachtig percelen boeren uit de omgeving van Winterswijk de afgelopen jaren andere gewassen geteeld. Koolzaad in plaats van gras, zonnebloemen in plaats van maïs. Mooi voor het landschap en soms goed voor het bedrijfssaldo.

Vergrijzing betekent hier ontspanning en recreatie. Er wordt veel gefietst, er is een fijnmazig wegennetwerk en er zijn plannen om de regio beter te ontsluiten naar het hoofdwegennet. Een van die plannen is het doortrekken van A18 tussen Varseveld en Enschede. Omdat dit een enorme ingreep in het landschap betreft zien wij daar een aanzienlijke rol voor beeldende kunst.

Tijdens de research naar de problematiek en mogelijkheden van de regio komen wij de termen Innovatie en samenwerking regelmatig tegen en er blijkt een groot aantal initiatieven zijn die trachten deze streek nieuw leven in te blazen, met name wat betreft de landbouw en natuur.

Doordat de agrarische sector steeds meer onder druk komt te staan, ontstaan hierdoor kansen voor de toeristisch-recreatieve sector.

Het opkomende plattelandstoerisme speelt hier op in met cursussen voor kinderen; koe knuffelen, in het hooi slapen etc. Daarnaast heeft de regio kansen om het cultuurhistorische erfgoed te ontsluiten voor het publiek of een gebruiksfunctie te geven.

Hoewel het platteland kenmerkend is voor de Achterhoek, omschrijft slechts 30% van de vakantiegangers de omgeving als platteland of polder. Meer dan de helft van de toeristen vindt de natuur het meest kenmerkende landschap voor de Achterhoek.

De Achterhoek stelt: 'je komt op verhaal in de Achterhoek' en 'Ontdek de Achterhoek' en hanteert sinds jaren deze slogans om de landschappelijke aantrekkelijkheid van de regio op de toeristische kaart te zetten. De naam Achterhoek komt oorspronkelijk van de neerbuigende benaming 'achtergesteld gebied', waarmee in de twintigste eeuw de Hollanders het gebied ten Oosten van het Graafschap Zutphen aanduiden. Met de opkomst van het toerisme, in het begin van de eenentwintigste eeuw, werd de benaming geleidelijk door de Achterhoekers zelf geannexeerd en verdween de negatieve betekenis. De Achterhoek werd aangeprijsd als 'de tuin van Nederland'. Opnieuw, want hoewel neerbuigend zag men in de twintigste eeuw ook al de landelijke potentie van de Achterhoek.

Voorstel 1

Wat is de landbouw waard? Moet het een sterk economisch concurrerende sector zijn, of zou het publieke belangen zoals landschap, recreatie en natuur moeten dienen?

Wij denken dat de belangen van de agrarische sector en de recreatieve sector elkaar niet hoeven uit te sluiten. De combinatie biedt mogelijkheden voor de toekomst en de landschappelijke aantrekkelijkheid wordt vergroot.

De kunsttoepassing die wij voor ogen hebben in de Achterhoek zal uit moeten gaan van dat wat er is: natuurpracht en landbouw. Deze vormen de kern van ons voorstel.

Wij worden hierin gesterkt door bestaande initiatieven o.a.: Het Plattelandshuis en Leader+. 'Het plattelandshuis is een organisatie die een actieve bijdrage levert aan een duurzame ontwikkeling op het platteland in de Achterhoek en de Liemers. Plattelandshuis wil en kan hierbij een spilfunctie vervullen'. Leader+, doelstelling: 'het bijdragen aan de ontwikkeling van een duurzaam en samenhangend gebruik van de Achterhoek, waarbij het accent ligt op een betere benutting van de natuurlijke en culturele hulpbronnen en toeristische aantrekkingskracht en attractiviteit verhogen.'

De doelstelling van Leader+ en het plattelandshuis sluit aan bij onze ideeën over de wenselijke ontwikkeling van de Achterhoek en vormt het uitgangspunt van ons voorstel:

Het agrarische landschapspark

Locatie: Landbouwpercelen langs de provinciale wegen in de Achterhoek

Verstrek de opdracht aan een landschapsarchitect/vormgever om samen met een Agrariër of kweker en een wetenschapper agrarische landschapsparken te realiseren waardoor natuurbeleving, landbouw en recreatie, integraal worden aangepakt.

Innovatieve landbouw is hoogst actueel in de agrarische sector in de Achterhoek. Boeren zoeken naar nieuwe wegen om hun bedrijf ook in de toekomst rendabel te laten zijn. Druiventeelt voor Achterhoekse wijn, aanplanting, zonnebloemenvelden en klaver als alternatieve diervoeding. De lopende projecten kunnen echter alleen vanuit een economisch rendabel oogpunt ontstaan. Voor innovatie zou de mogelijkheid moeten bestaan andere waarden dan economische voorop te stellen. Wenselijk is een visueel aantrekkelijke benadering voor het ontwerp van beplanting. Patronen die door het inzaaien of het kweken van planten er s'avonds of s'winters spectaculair ogen. Een eenvoudig voorbeeld hiervan is de *Oenothera erythrosepala* ofwel de Teunisbloem, een felgeel plantje dat pas na zonsondergang bloeit.

Door een projectvoorstel als deze zouden wat nu complexe tegenstellingen lijken (kwaliteit en continuïteit van natuurwaarden, economisch rendement, landschappelijke aantrekkelijkheid en toegankelijkheid) verenigt worden. Het perspectief is meer dan aantrekkelijk: landelijke gebieden met voldoende plaats voor recreatie, kennisoverdracht en het belang van de boer.

De bundeling van deze krachten heeft een groot aantal voordelen:

- De agrariër of kweker kan tot toekomst gerichte en creatieve oplossingen komen
- De agrariër of kweker wordt in staat gesteld keuzes te maken die niet in eerste plaats gaan over economisch rendement, maar eerder over toekomstgerichte en innovatieve landbouw.
- De landbouwarchitect wordt in staat gesteld zijn ideeën te verwezenlijken getoetst aan de praktijk en de kennis van de overige betrokkenen.
- De wetenschapper kan toepassingsgericht onderzoek realiseren en kan als schakel tussen praktijk en mogelijkheid, oplossingen aandragen en toetsen.
- De Achterhoek wordt een gebied dat een voorbeeldfunctie kan hebben voor andere agrarische streken.
- De Achterhoek wordt een gebied waar landbouw visueel aantrekkelijk is.
- De Achterhoek wordt een gebied waar educatieve projecten voor bijvoorbeeld scholieren en studenten georganiseerd kunnen worden.

Realisering van de agrarische landschapsparken

De samenwerkende partijen

- Boeren in de Achterhoek met percelen langs de provinciale weg
- Door SKOR of de Provincie Gelderland geselecteerde landbouwarchitecten/vormgevers. Piet Oudolf zou een goede kandidaat zijn vanwege zijn kwekerij en zijn ervaring als landschapsarchitect. Frank Bruggeman, zou ook een goede

kandidaat zijn vanwege zijn achtergrond als vormgever, en de daaruit voortvloeiende bijzondere visie op natuur. Hij heeft tuinen verzorgd voor o.a. Museum Boijmans van Beuningen.

- Universiteit Wageningen
- Het Plattelandshuis
- Belvédère (Een initiatief van 4 ministeries dat bedoeld is om beleidsmaker, marktpartijen, cultuurhistorische en ruimtelijke beroepsgroepen op nieuwe gedachten te brengen. Geen wet, geen regelgeving, maar wel een bron van inspiratie voor provinciaal en lokaal beleid, voor concrete ontwerp-opgaven en ruimtelijke plannen)

De coördinatie van het project komt in handen van het plattelandshuis in samenwerking met Belvédère. Deze organisaties maken contact met de Universiteit Wageningen, visionaire boeren met percelen langs de provinciale wegen en de door de provincie aangedragen creatieven.

Onderhoud

Het onderhoud van de agrarische landschapsparken is de verantwoordelijkheid van de deelnemende landbouwers

Tijdspanne

Dit voorstel beslaat een multifunctioneel programma en de tijdspanne is moeilijk in te schatten vanwege de niet te voorziene uitkomsten van onderzoek en overleg. Een redelijke termijn voor de realisatie van het agrarische landschapspark zou 5 jaar zijn.

Onderzoek en overleg vormen de basis en zijn van groot belang voor de uiteindelijke uitwerking van de plannen. De uitwerking van het agrarisch landschapspark kan afhankelijk van de ideeën een korte of een lange periode beslaan.

De educatieve projecten verbonden aan de uitkomsten vergen voorbereiding en organisatie maar kunnen in een vroeg stadium aanvangen. Zowel de voorbereidende fase, de uitwerking en de resultaten van het project zijn interessant.

Financiering

Kosten:

Ontwikkelfase door projectgroep € 30.000,-

De uitwerking van de plannen is in dit stadium niet in te schatten.

- De boer zou zijn tegen een vergoeding zijn land beschikbaar kunnen stellen en het project fysiek onderhouden.
- De universiteit kan de expertise van onderzoekers beschikbaar stellen
- De landschapsarchitect zou een honorarium moeten ontvangen voor deelname aan het project en de ontwerpen voor het agrarische landschapspark.
- Er zijn aanzienlijke investeringen in materiaal als zaden, planten, bomen, grond en landbouwmachines denkbaar, dit is afhankelijk van de uitkomst van de researchfase.
- Onderwijsinstellingen zouden een budget tot hun beschikking moeten krijgen voor de ontwikkeling van een educatief (publiekelijk toegankelijk) programma.

Inkomsten:

De financiering voor de agrarische landschapsparken zou afkomstig kunnen zijn uit meerdere bronnen aangezien het project meerdere terreinen beslaat en de materie (innovatie, plattelandsontwikkeling en cultuur) prioriteit geniet bij veel fondsen.

Overheid: Provincie Gelderland (Kunst-Infra), Plattelandsontwikkeling (EU subsidies), Investeringsbudget Landelijk Gebied van het Ministerie van LNO, Leader+ en Belvédère
Fondsen: VSB, Het Prins Bernhard Cultuurfonds, Bouwfonds Cultuurfonds, Triodos Bank en Triodos Fonds etc.

Haalbaarheid

In eerste instantie zou er een projectgroep samengesteld moeten worden die richting geeft aan het project. Bij de keuze voor een landschapsarchitect, vormgever of kunstenaar, is het van essentieel belang dat deze kan samenwerken en geïnteresseerd is in de Agrarische sector. Bij de keuze voor de landbouwer/kweker is het van belang dat deze kan samenwerken en bereid is innovatief te werken. Het plattelandshuis speelt bij de werving van potentiële landbouwers een belangrijke rol.

Randvoorwaarden

De projectpartners moeten kunnen rekenen op een (eventuele) meerjarige financiering van het te ondernemen project. Ontwikkeling van innovatie landbouw kost tijd. Informatie en educatie gekoppeld aan de projecten hebben een belangrijke functie: publieksbereik.

Voorstel 2

Niets kenmerkender voor de Achterhoek dan het coulissen landschap.

Sterker nog niets kenmerkender voor het gebied rond Winterswijk dan het coulissen landschap.

Een zegen, want we kunnen gerust stellen het coulissen landschap is kunst.

Zo als ieder goed kunstwerk is het door mensenhanden gemaakt, appelleert aan het menselijk gevoel voor esthetiek, spreekt tot de verbeelding (is dit niet hoe het er vroeger uitzag?) en staat het bol van culturele verwijzingen (van Paulus Potter tot Shakespeare.)

Een natuurlijk kunstwerk. Dat zonder moeite een belangrijke aantrekking uitoefent op recreanten. Recreanten die gezien de drukte van hun dagelijks bestaan de Achterhoek als een achtertuin willen ervaren, een plek waar je tot rust komt. Veel groen, veel romantiek en weinig dwingende visuele prikkels. Een opvatting die wij als verkenners met de meeste recreanten delen.

A18 De licht route

Locatie: A18 Varseveld-Enschede

Na een dag fietsen in de Achterhoek, lichten op weg naar huis, langs de A18 op verschillende plekken de coulissen op. Verlichte houtwallen, hagen of heggen, naar aanleiding van een lichtplan ontwikkelt door een (theater of film) lichtontwerper in samenwerking met Nuon.

Een lichtplan dat gelijk het uitlichten van de Eusebiustoren niets anders doet dan de magie van de aanwezige schoonheid te vergroten. Een plan dat letterlijk verwijst naar theater coulissen. Daar waar licht schijnt gaat iets gebeuren. De opkomst van een gigantisch leger dat zich schuil hield in het kreupelhout? Meer dan genoeg stof voor de verbeelding. Door de ingreep te herhalen wordt het verplaatsen van de automobilist mee genomen in de ervaring en de spanning verhoogt (hé daar heb je d'r nog een!).

Maar niet alleen de verbeelding wordt geprikkeld, ook kunnen de verlichte houtwallen, heggen, hagen en weilanden, bijdragen aan de identiteit van de route. Hoe mooi zou het zijn als een weg als de A18 voortaan in de volksmond 'de lichtroute' zou kunnen gaan heten.

Door het licht te koppelen aan zonnepanelen is het milieu vriendelijk en mobiel (je hebt geen netstroom nodig.) Dat het oplichten afhankelijk is van de lichtopbrengst van die dag en dus niet de gehele nacht maar per interval en met een variabele intensiteit plaatsvindt, vergroot slechts het sprookjesachtige van de ervaring.

Realisering van de lichtroute

De samenwerkende partijen

- De provincie Gelderland
- De lichtontwerper (Minna Tiikkainen zou een goede kandidaat zijn vanwege haar achtergrond als Light-designer, en haar ingetogen lichtingrepen)
- Het bedrijfsleven, Nuon of Essent
- Technische universiteit voor het aandragen van oplossingen voor de zonne-energie toepassing en (indien nodig) industrieel ontwerpen voor de verlichting (een mooi voorbeeld: ecologisch bouwproject 'Pentakel' in Zeewolde, waar de straatverlichting op zonne-energie brand)
- De omwonenden zouden betrokken kunnen worden bij de plaatsbepaling van de te belichte plekken.

Onderhoud

De lichtroute vergt onderhoud vergelijkbaar met die van reguliere straatverlichting. Degenen verantwoordelijk voor de straatverlichting A18 zouden deze ook moeten dragen voor de aangrenzende lichtroute.

Tijdspanne

Bij oplevering van de A18 zou de lichtroute gerealiseerd moeten zijn. De opdracht aan de Lichtontwerper en de betreffende Technische Universiteit zou binnen afzienbare tijd verstrekt moeten worden. 'A18, de lichtroute' campagne zou (indien gestart in een vroeg stadium) het enthousiasme van de bewoners van het gebied voor de aanleg van de weg kunnen aanwakkeren.

Financiering

Kosten:

Campagne A18 de Lichtroute, € 25.000,-

Uitvoering A18 de Lichtroute, € 200.000,-

Afhankelijk van het aantal en de aard van de lichttoepassingen langs de A18 kan een exacte inschatting van de kosten volgen.

- Vergoeding van het gebruik van de grond voor de lichttoepassing
- Honorarium Lichtontwerper
- Vergoeding projectgroep Technische Universiteit
- Indien nodig: bekostiging van de ontwikkeling van de specifieke eco-vriendelijke 'Lantarens'

Inkomsten:

De financiering voor de lichtroute zou afkomstig kunnen zijn uit meerdere bronnen aangezien het project meerdere terreinen beslaat en de materie (plattelandsontwikkeling milieu en cultuur) prioriteit geniet bij veel fondsen.

Overheid: Provincie Gelderland (Kunst-Infra), projectsubsidies Belvédère, LIFE+ (Europese commissie voor campagne lichtroute voorlichting zonne-energie)' ministerie van VROM bijvoorbeeld Budget Investerings Ruimtelijke Kwaliteit (BIRK)

Het bedrijfsleven: Nuon of Essent

Fondsen: VSB, Het Prins Bernhard Cultuurfonds, Bouwfonds Cultuurfonds, Triodos Bank en Triodos Fonds

Haalbaarheid

Om voor de aanleg van de A18 steun te krijgen van de omwonenden is het zaak snel aan te vangen met creëren van een draagvlak. De bijbehorende campagne is in handen van een reclamebureau maar je zou ook kunnen denken aan een kunstenaar bijvoorbeeld Suze May Sho.

Randvoorwaarden

De ontwerper moet zich goed oriënteren op het bedrijfsleven en samenwerking zoeken betreffende innovatie. De lichtroute moet kunnen rekenen op de steun van de bewoners van de regio waar de weg wordt aangelegd. Het is dus zaak de omwonenden tijdig te informeren en enthousiasmeren.

Bij de aanleg van de weg dient rekening te worden gehouden met de 'Lichtroute' wat betreft de keuze en het mogelijk plaatsen van geluidswallen. De lichtontwerper moet rekening houden met ongewenste Lichtvervuiling. Dat betekent dat het lichtplan niet constant te zien zal zijn. Het ontwerp mag niet leiden tot onveiligheid voor het wegverkeer.

Voorstel 3

Als natuur liefhebber die de Achterhoek wil veroveren, heb je slechts twee wensen.

De auto kwijt en bij aankomst even een boterham. (Niet in een dorpje, want voordat je een parkeerplek en een cafeetje hebt gevonden, om vervolgens op zoek te moeten naar de wandelroute is de halve middag om en zijn de kinderen moe).

Nee, liefst parkeren aan de rand van het natuurgebied of aan het begin van de wandelroute en vervolgens zo snel mogelijk weg bij de verzameling blik die een parkeerplaats heet.

Natuurbeleving begint meestal niet op de parkeer plaats.

Parkeer plekken zijn noodzakelijk kwaad, die met de rug er naar toe zo snel mogelijk vergeten dienen te worden.

Maar waarom eigenlijk. Waarom zou de natuur/cultuur beleving niet al bij aankomst kunnen beginnen? Waarom zou de parkeerplek niet zorgvuldiger ingezet kunnen worden?

De parkeer heuvel of groene sluis

Locatie: Aansluiting provinciale weg op parkeerplaats en wandel/fietsroute

Laten we terug keren naar het jonge stel met plannen om de Achterhoek te verkennen. De auto kwijt en even een boterham. Een tel rust om na het hectische verkeer over te schakelen naar, genieten.

Voor de picknick is het handig als de auto in de buurt is (voor de koelbox, de fietsen, de luiers of de koffie kan) maar voor het genieten is het van belang dat de auto uit het zicht is. Niets treuriger dan picknickend naast de auto een dagje uit, beginnen.

Het allermooist, zou kortom zijn, dat de auto achter een wal, in een kuil of onder een groen afdak schuil gaat. Een groen afdak dat zo mooi is dat het uitnodigt om te blijven. Dat niet alleen fungeert om de auto te verbergen, maar dat tevens dienst doet als kunstwerk, als picknick plek en als speeltuin. Gedacht kan worden aan een heuvel, een serie heuveltjes, terrassen of golven met in het hart de geparkeerde auto's.

Om dit te realiseren moet waarschijnlijk een gecombineerde opdracht uitgaan.

Aan enerzijds een architect om de wal of het afdak qua constructie te ontwikkelen en anderzijds een landschapskunstenaar voor de beplanting en eventueel de vorm van het afdak.

In nauwe samenwerking zouden de beiden tot een eenvoudig te realiseren en goed te onderhouden ontwerp kunnen komen dat verschillende functies met elkaar verbindt. Voor het plan pleit dat de laatste jaren het onderzoek naar begroeide daken een vlucht heeft genomen. Overal ter wereld bewijst moderne architectuur dat begroeide daken naar authentiek IJslands model anno 2006 en serieuze mogelijkheid zijn. (Onderhoud aan groene daken, mits goed aangeplant, schijnt tot een minimum beperkt te kunnen worden)

Of het één grote heuvel met in het hart een nest auto's wordt. Of een serie heuveltjes, (voor iedere auto een eigen holletje), of golven, of terrassen is natuurlijk aan de

landschapsarchitect/ kunstenaar zelf. Zeker is dat het kunstwerk gretig aftrek zal vinden bij ouders en kinderen. Een plek om te ravotten, een plek om te picknicken. Een plek als groene sluis om over te schakelen op het beleven van de Achterhoek.

Realisering van de parkeerheuvel of groene sluis

De samenwerkende partijen

- De Provincie Gelderland
- SKOR
- De architect i.s.m. de landschapsarchitect/kunstenaar
- De betreffende gemeente
- Een Technische Universiteit in Nederland
- De uitvoerende partij (eventueel de Provincie)

Onderhoud

Het onderhoud van de parkeereenheid zou minimaal moeten zijn. De ontwerper/architect moet dit in zijn ontwerp meenemen. Mocht er onderhoud zijn, dan zou de plantsoendienst van de plaatselijke gemeente waar de parkeerplek zich bevind, hiervoor verantwoordelijk zijn.

Tijdspanne

De tijdspanne is moeilijk in te schatten vanwege de niet te voorziene uitkomsten van de ontwerpen. Een redelijke termijn voor de realisatie van de parkeerplaatsen zou 2 jaar zijn (incl. voortraject)

Financiering

Kosten:

Geschatte kosten parkeereenheid: €120.000,-

Afhankelijk van het ontwerp en de keuze voor bouw materiaal en de hoeveelheid parkeerplaatsen die gerealiseerd zullen worden, kan een exactere berekening worden gemaakt. De ontwikkeling van deze alternatieve parkeerruimte zou exemplarisch kunnen zijn voor een aanpak elders en als voorbeeldproject kunnen fungeren.

- Honorarium architect
- Honorarium landschapsarchitect/kunstenaar
- Pacht grond
- Bouw parkeereenheid

Inkomsten:

De financiering voor de parkeereenheden zou afkomstig kunnen zijn uit meerdere bronnen aangezien het project meerdere terreinen beslaat en de materie (innovatie, toerisme, landschapsarchitectuur, plattelandsontwikkeling en cultuur) prioriteit geniet bij veel fondsen en organisaties gericht op toerisme

Overheid: Provincie Gelderland (Kunst-Infra), Plattelandsontwikkeling (EU subsidies), Investeringsbudget Landelijk Gebied van het Ministerie van LNV

Leader+, de betrokken gemeentes, Besluit Ontwikkeling Landschappen (BOL) van het Ministerie van LNV, projectsubsidies Belvédère

Fondsen: Landschapsfonds (Nederland Mooi), Fonds FVBK, Financiering Landelijk gebied Stimuleringsfonds voor Architectuur - HGIS cultuur, Triodos Bank en Triodos Fonds

Haalbaarheid

Er zijn een groot aantal plekken in de Achterhoek waar de parkeerplekken gerealiseerd kunnen worden. Met meerdere parkeerplekken verspreid over de Achterhoek zijn grotere

kosten gemoed. Het is zaak dat de toeristische sectoren, beheerders van natuurgebieden en gemeentes waar de ingrepen komen, het project facilitair, door verstrekking van vergunningen en/of financieel steunen.

De architect en de landschapsarchitect/kunstenaar moeten een goed team vormen, aantoonbaar goed kunnen samenwerken.

Randvoorwaarden

De ontwerpers van de plek moeten rekening houden met:

- Het ecosysteem mag niet verstoord worden door de ingreep, hij/zij moet werken met milieu vriendelijke materialen.
- Het ontwerp moet minimaal onderhoud vereisen
- Hoe minimaler de kosten van de parkeerplek, hoe meer er gerealiseerd kunnen worden.

Algemene aanbeveling

Voor alle drie de voorstellen geldt dat de uit te nodigen (landschap) architecten, vormgevers, kunstenaars en lichtontwerpers geïnteresseerd zijn in grensoverschrijdend werken. Kunst is niet enkel een object maar veeleer een houding.